

**Vznik Európskej únie –
- historické a politické súvislosti**

PhDr. Kálmán Petőcz, PhD.

Academia Istropolitana Nova –

- Helsinský výbor pre ľudské práva na Slovensku

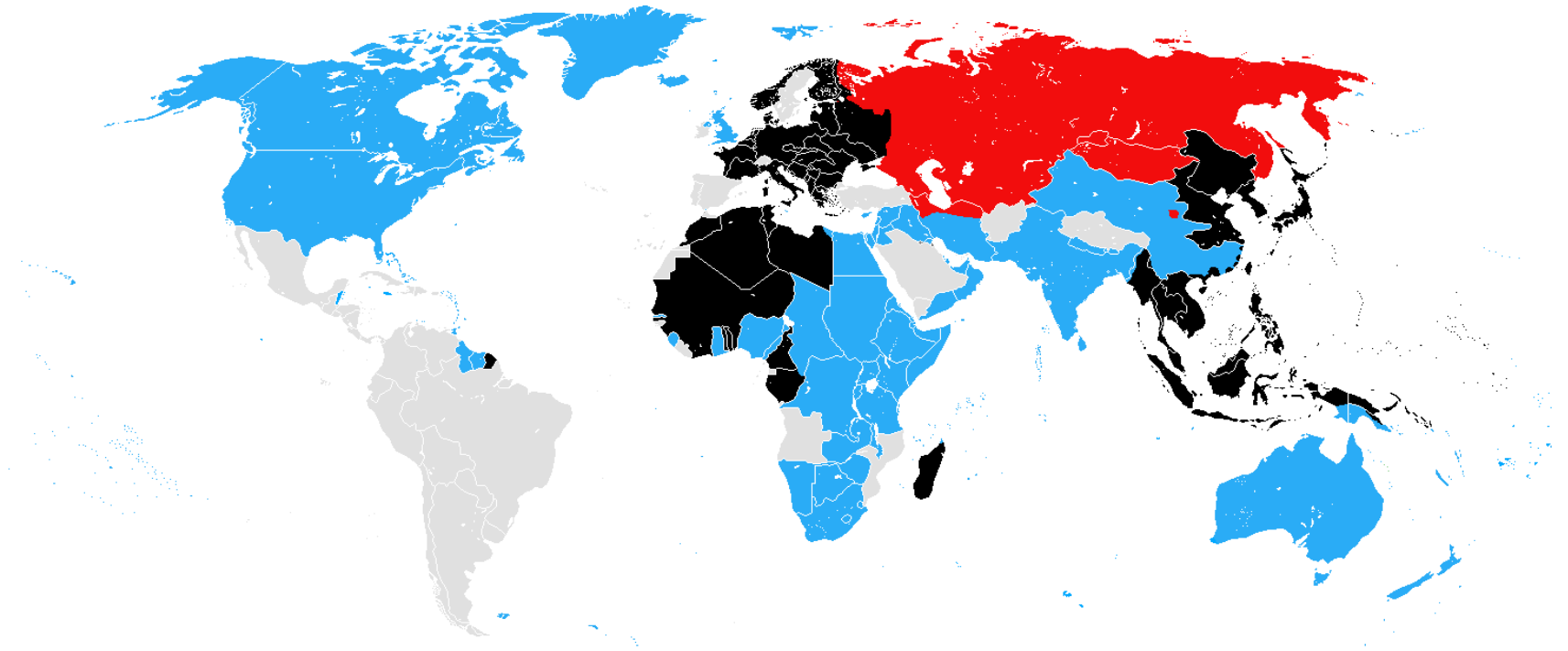

Svet v lete 1942 (najtemnejší bod v histórii)

Čierna: územia podmanené Hitlerovým Nemeckom a jeho spojencami

Červená: Územie Stalinovho Sovietskeho zväzu

Modrá: Územie USA, Veľkej Británie a ich spojencov

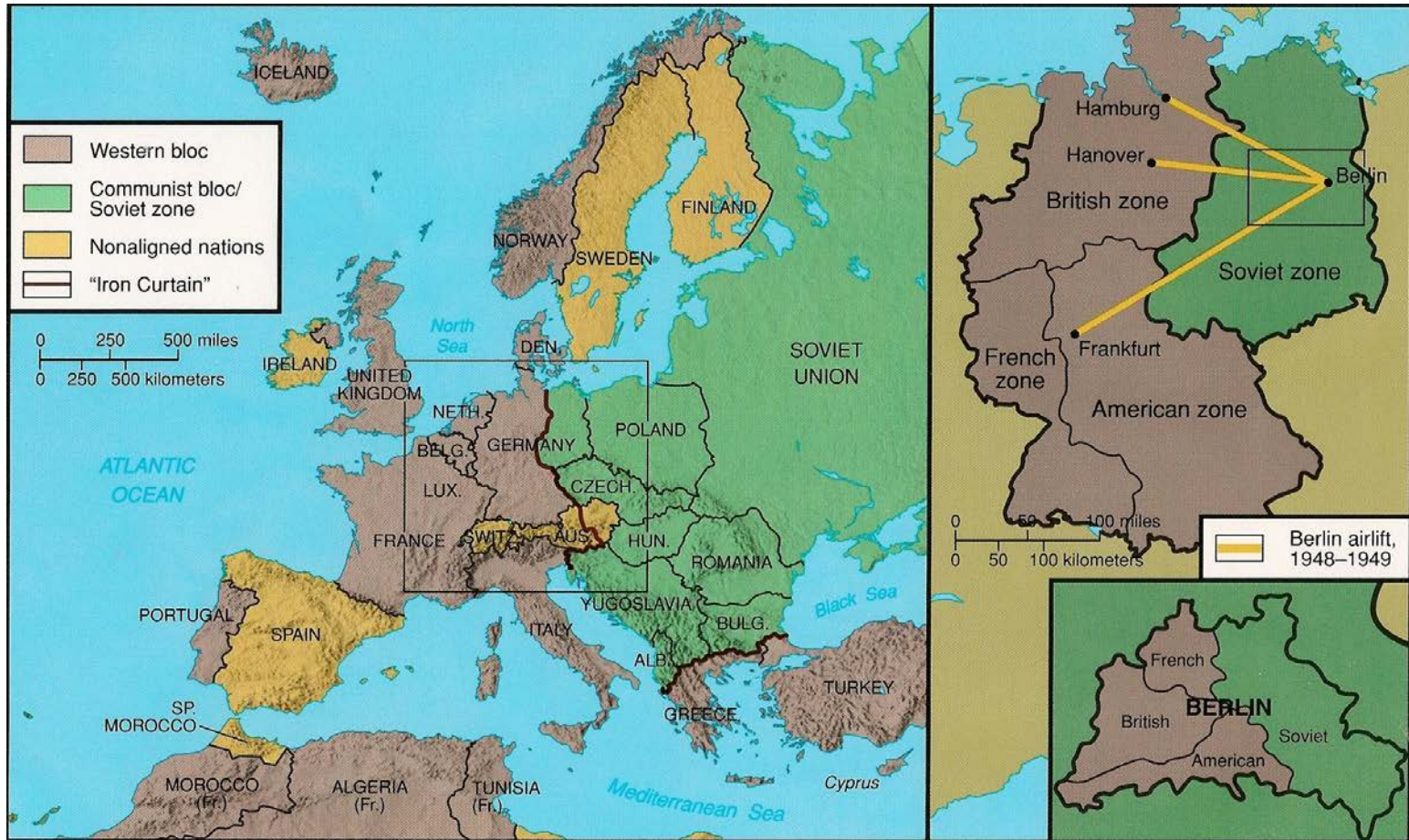

Mapa Európy v r. 1942

Mapa Európy po 2. sv. vojne

EUROPE AFTER WORLD WAR II

The heavy red line splitting Germany shows in graphic form the division of Europe between the Western and Soviet spheres of influence. "From Stettin in the north to Trieste in the Adriatic," said Winston Churchill in a speech at Fulton, Missouri, in 1946, "an iron curtain has descended across the Continent."

Kalendár: Obdobie 1938 – 1945

Dátum	Západ	Východ
Jeseň 1938	Mníchovské dohody	
Júl 1939	Pakt Molotov – Ribbentrop (rozdelenie sfér vplyvu medzi Nemckom a Sovietskym zväzom)	
Sept. 1939	Vypuknutie 2. sv. vojny	
Jún 1941	Hitler napáda Sovietsky zväz	
Dec. 1941	Japonsko zaútočilo na USA	
Jan. 1942	Deklarácia Spojených národov	
Zima 1942/43	Bitka o Stalingrad – obrat vo vojne	
June 1944	Vylodenie Spojencov (USA, Veľká Británia) v Normandii	
Máj 1945	Kapitulácia Nemecka, koniec vojny v Európe	
August 1945	Zhodenie atómových bômb na Hiroshimu a Nagasaki	
September	Kapitulácia Japonska, koniec vojny v Ázii	

Európske výzvy po 2. svetovej vojne

- Zabezpečenie mieru, stability a bezpečnosti na kontinente, prevencia ďalšej vojny
- Rekonštrukcia a rehabilitácia vojnou zdevastovanej krajiny a zničeného hospodárstva
- Rehabilitácia demokratickej politiky, politická stabilizácia, vytvorenie a posilnenie ľudskoprávných mechanizmov
- Humanitárna a sociálna rehabilitácia
- Snaha o udržanie si globálneho mocenského postavenia vo svete zo strany VB a FR
- Reagovanie na začiatok studenej vojny a domnelú či skutočnú ruskú/sovietsku expanziu
- Hľadanie miesta (západnej) Európy v novom bipolárnom svete USA – Sovietsky zväz
- Riešenie otázky Nemecka

Inštitúcie a mechanizmy I.

► Výzva: Mier, bezpečnosť, stabilita

Svet	Západná Európa	Východná Európa
Organizácia Spojených národov (1945), osobitne Bezpečnostná rada	Západná únia (Western Union, 1948) – po vzniku NATO a Európskych spoločenstiev de facto zanikla	Kominform (združenie komunistických strán pod vedením Moskvy – 1947)
	NATO (1949)	
Zásah OSN vo vojne v Kórei (1950–53)	Vznik Montánnej únie (ESÚO – 1951)	
	Pristúpenie Západného Nemecka k NATO (1955)	Vznik Varšavskej zmluvy (1955)
	Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe (1975) (+USA, Kanada)	

Inštitúcie a mechanizmy II.

- ▶ Výzva: Zabezpečenie politickej stability, ochrana ľudských práv

Svet	Západná Európa	Východná Európa
Vznik OSN (1945)	Vznik Rady Európy (1949)	
Všeobecná deklarácia ľudských práv (1948)	Európsky dohovor o ľudských právach (EDĽP – 1950)	
Medzinárodné pakty o ľudských právach (1966)		
	Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe – ľudskoprávne záväzky (1975)	
		Pristúpenie štátov VE k Rade Európy a EDĽP (1990–91)

Inštitúcie a mechanizmy III.

► Výzva: Humanitárna rehabilitácia

Svet	Západná Európa	Východná Európa
UNRRA (humanitárna pomoc ľuďom vo vojnu zasiahnutých oblastiach 1943–48)		
Medzinárodná organizácia pre utečencov (1946)		
Ženevské humanitárne konvencie (ochrana civilistov a zranených na bojisku – 1949)		
Vysoký komisariát OSN pre utečencov, Dohovor o ochrane utečencov (1951)		
Rozšírenie Dohovoru o utečencoch na vnútorné konflikty (1967)		
		Pristúpenie štátov VE k Dohovoru o utečencoch (1990–)

Inštitúcie a mechanizmy IV.

Výzva: Hospodárska obnova, rozvoj obchodu a ekonomiky

Svet	Západná Európa	Východná Európa
Bretton-Woodske inštitúcie (IMF, Svetová banka – 1944)		
Európska hospodárska komisia OSN (UN/EEC – 1947)		
Všeobecná dohoda o clách a obchode (GATT – 1947)		Len Československo
Organizácia štátov prijímajúcich Marshallov plán (Organizácia pre európsku hospodársku spoluprácu – OEEC, 1948), v roku 1960 transformovaná na OECD		
	Vznik Európskeho spoločenstva uhlia a ocele (1951)	Rada vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP – 1949)
	Vznik Európskych spoločenstiev (1957)	
	Vznik Európskeho združenia voľného obchodu (EFTA – 1960)	
	Vznik Európskej únie (1993)	
Vznik Svetovej obchodnej organizácie (WTO – 1995, na báze GATT)		
		Pristúpenie štátov SVE k OECD a EÚ (2000–2004)

Obdobie 1945 – 1951

Dátum	Západ	Východ
24.10.1945	Vznik OSN. 15 (12) európskych štátov: Belgicko, Bieloruská SSR , Československo , Dánsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Juhoslávia , Luxembursko, Nórsko, Poľsko , Veľká Británia, Ukrajinská SSR , Turecko, Sovietsky zväz	
Zač. 1947	Ukončenie činnosti UNRRA v teréne (1943–1947); Československo dostalo pomoc v hodnote 261 mil. USD	
28.3.1947 30.10.1947	Vznik Hospodárskej komisie OSN pre Európu Podpísanie dohody GATT, z východnej Európy len ČSR	
12.7.1947 22.9.1947	Konferencia v Paríži k Marshallovmu plánu bez SZ	Szklarska Poreba: Založenie Kominformy
17.3.1948 25.2.1948	Vznik Západnej únie (VB, Francúzsko, Benelux)	Začiatok komunistického prevratu v ČSR

Obdobie 1945 – 1951

Dátum	Západ	Východ
16.4.1948	Založenie Organizácie pre hospodársku spoluprácu Kongres v Haagu (dohoda o vytvorení Rady Európy)	Založenie RVHP (ZSSR, ČSR, Poľsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko)
7.5.1948		
25.1.1949		
4.5.1949	Založenie NATO	Začiatok politických procesov v štátoch sov. bloku
9.5.1949	Založenie Rady Európy	
12.8.1949	Priятие štyroch Ženevských konvencií humanitárneho práva (SZ a ostatné krajiny sov. bloku podpisujú v decembri)	
23.5.1949	Vznik SRN	Vznik NDR
7.10.1949		
9.5.1950	Schumanov plán Priятие EDĽP	Začiatok vojny v Kórei
4.11.1950		
25.6.1950		
18.4.1951	Podpis Zmluvy o založení ESÚO (Montánná únia – F, SRN, Benelux)	

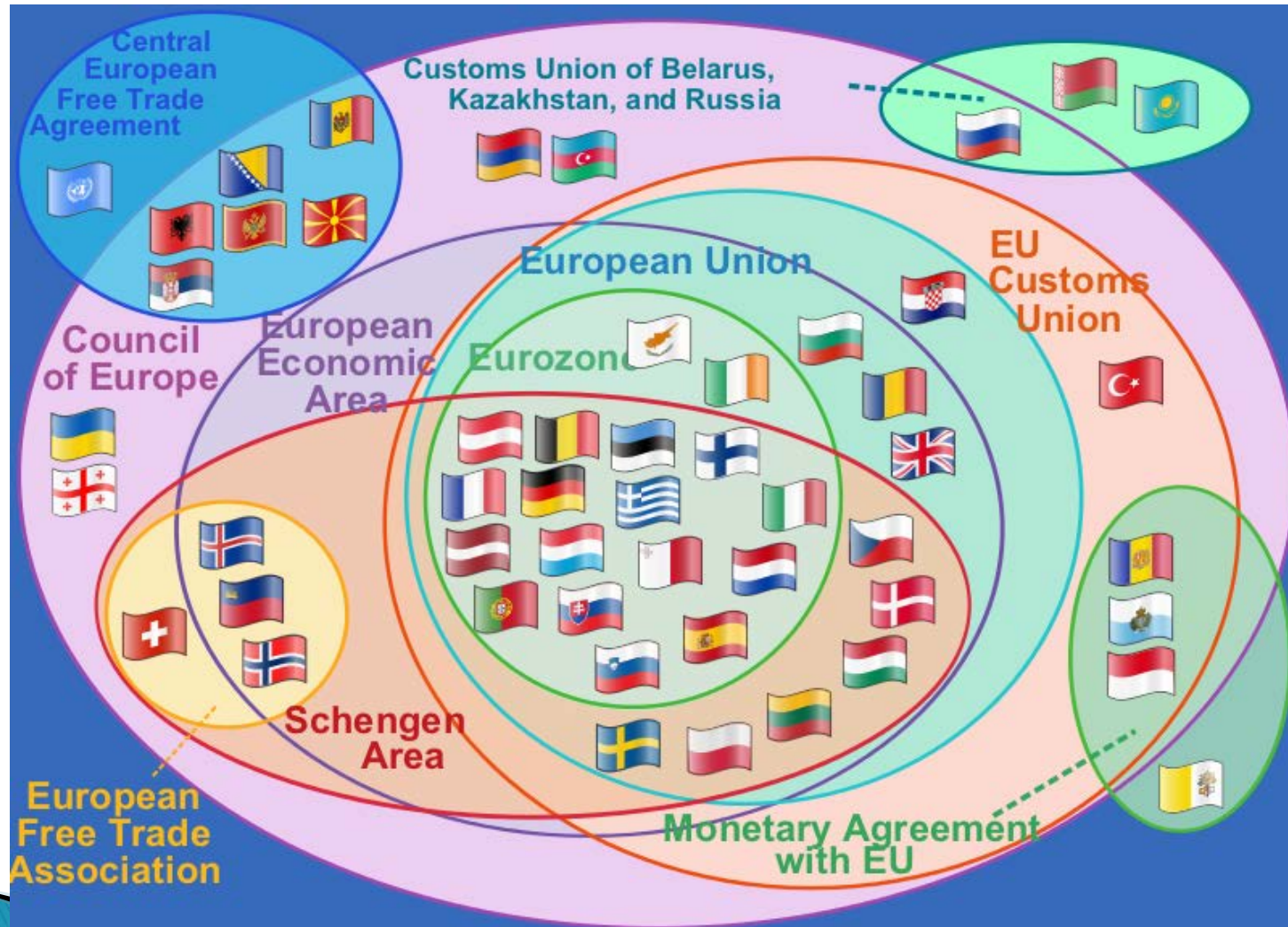
Obdobie 1951 – 1957

Dátum	Západ	Východ
27.5.1952	Dohoda o vytvorení Európskeho obranného spoločenstva	
23.10.1954 7.5.1954	Vznik Západoeurópskej únie, dohoda o Nemecku	Francúzsko porazené v neokol. vojne vo Vietname
9.5.1955 14.5.1955	SRN prijaté do NATO	Vznik Varšavskej zmluvy (RVHP + Albánsko)
14.12.1955	Porazené európske štáty (Taliansko, Fínsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko) prijaté do OSN a UN/ECE	
10/11 1956	Suezská kríza (zač. glob. úpadku vplyvu VB a F)	Povstanie v Maďarsku potlačené sov. armádou
25.3.1957 4.6.1957	Podpis rímskych zmlúv o založení EHS a Euratomu	Sovietsky zväz vypúšťa do kozmu Sputnik

Obdobie 1958 – 1975

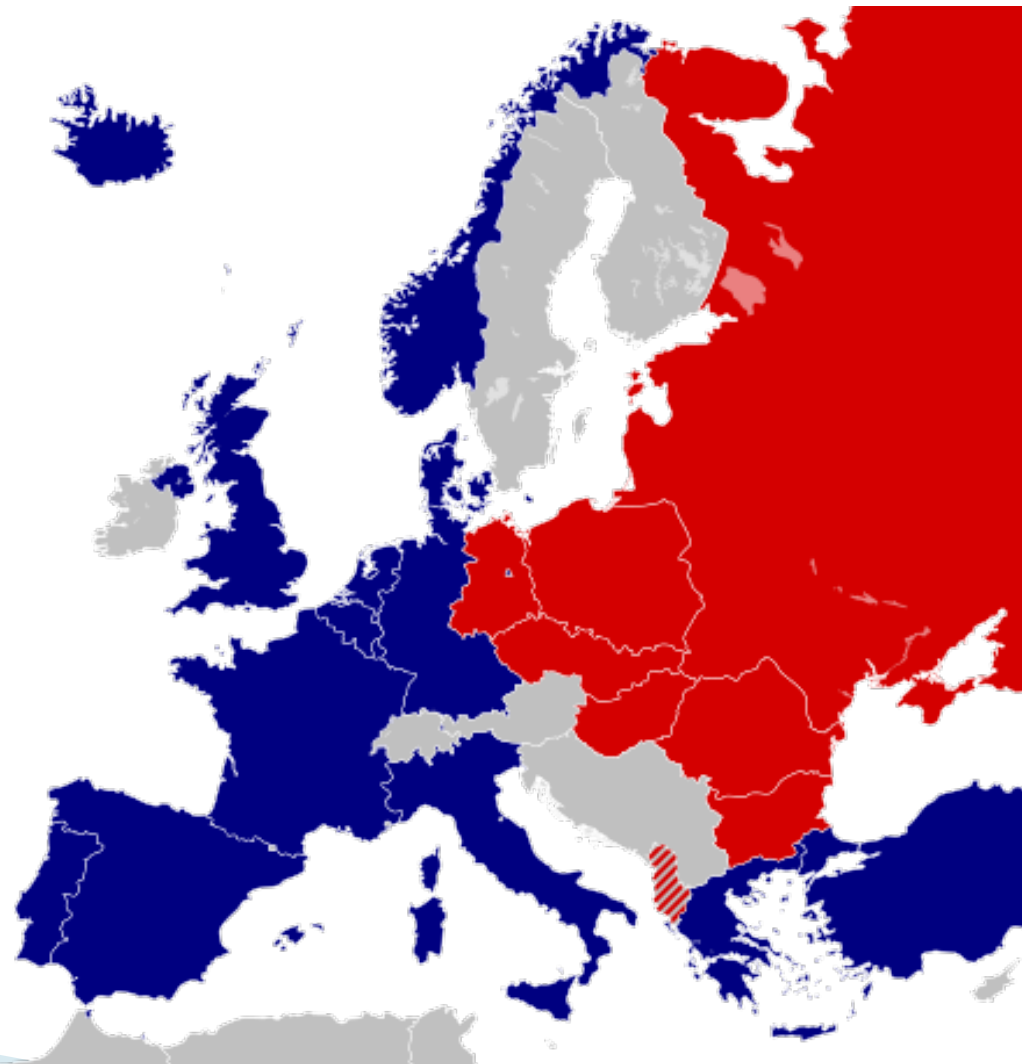
Dátum	Západ	Východ
12.1.1960 13.8. 1961	Vznik EFTA pod vedením Veľkej Británie	Postavený Berlínsky múr
1962 1962 jeseň	ES prijímajú Spoločnú poľnohospodársku politiku	Kubánska raketová kríza, svet na prahu atomóvej vojny
14.1.1963	De Gaulle vetuje vstup Veľkej Británie do EÚ	
1968	Študentské, odborárske hnutia v Nem., Fr. a USA	“Pražská jar”, invázia vojsk Varšavskej zmluvy do ČSSR
12.8.1970 10.12.1970	Podpis zmluvy medzi NSR a SZ, začiatok uvoľnenia	“Poučenie z krízového vývoja, začiatok normalizácie v ČSSR
1.1.1973 1973–1975	Veľká Británia sa stáva členom Európskych spoločenstiev Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe, Helsinki	

Európske organizácie a zoskupenia

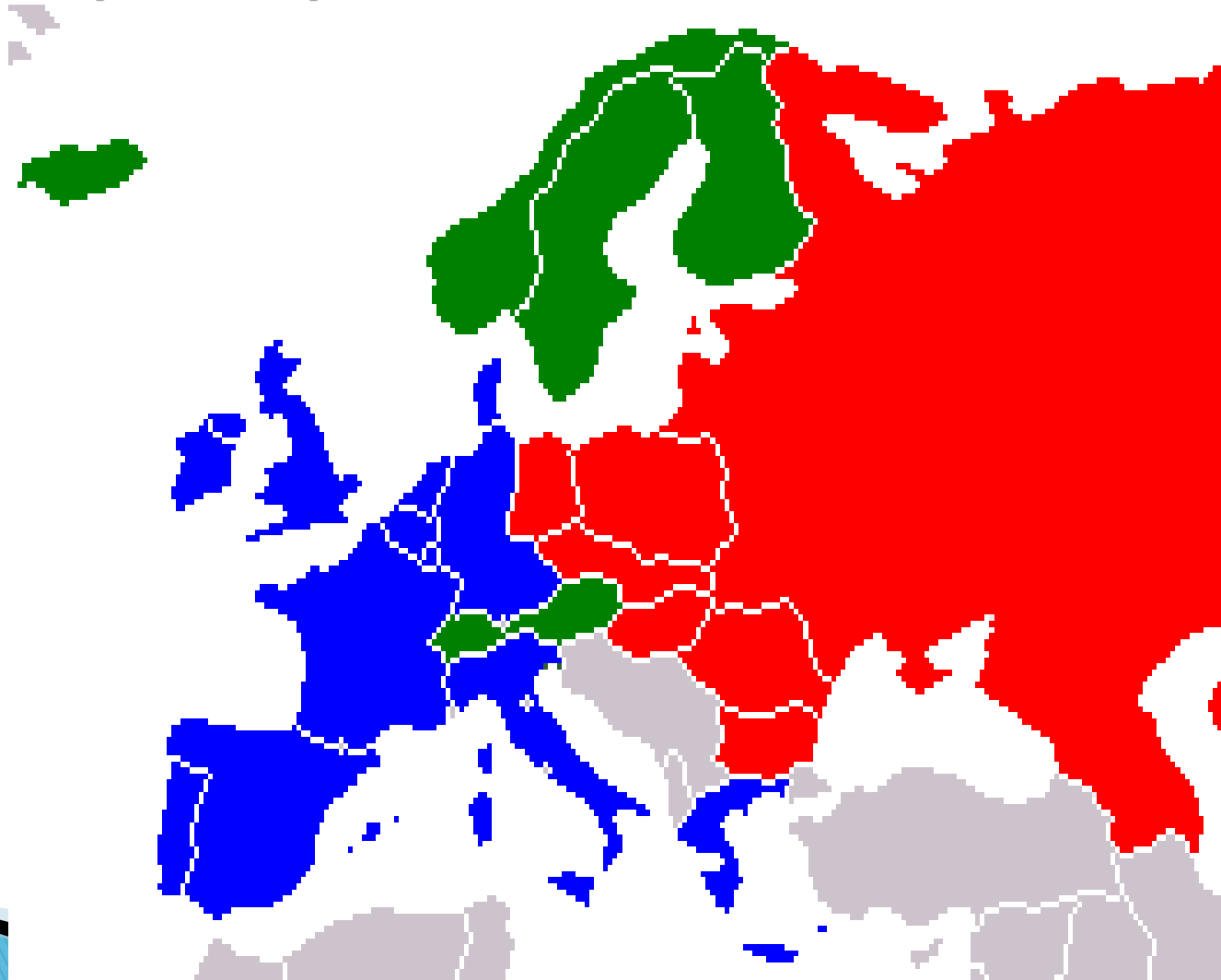

Vojensko-politické bloky pred r. 1989: NATO - Varšavská zmluva

Hospodársko-obchodné bloky v Európe na sklonku roku 1989: Európske spoločenstvá – EZVO – RVHP

Ďakujem za pozornosť!

